

**Professori Juho Saaren juhlapuhe Miina Sillanpään 150-vuotisjuhlavuoden Kansalaispäivällisillä
6.6.2016 Ravintola Meripaviljongissa Helsingissä**

Arvoisa presidentti, hyvät juhlan osanottajat,

Kun näin paljon ihmisiä kokoontuu juhlistamaan 150 vuotta sitten syntyneen henkilön juhlavuotta, on perusteltua kysyä miksi?

Nimittäin samana vuonna Miina Sillanpään kanssa syntyi Suomeen 61 500 lasta, joista useimmille ei juhlia järjestetä. Epäilisin, että suurinta osaa heistä ei enää edes muisteta. Itse asiassa minulla on tapana kysyä opiskelijoilta syksyisin, että kuinka moni osaa mainita isovanhempien vanhempien – heitä on siis kahdeksan – nimet. Vain alle puolet pystyy ja osalla on vaikeuksia myös isovanhempien nimissä. Suurempi osa heistä tietää, kuka oli Urho Kaleva Kekkonen, joskin mikä hän oli, jää monelle heistä epäselväksi.

Miksi siis, arvoisat kuulijat, olemme täällä tänään juhlistamassa Miina Sillanpään syntymää? Mielestäni tällä on yksi tai kaksi ilmeistä ja kolme tai neljä vähemmän ilmeistä syytä. Käsittelen ensin ilmeisiä syitä ja sitten vähän laajemmin vähemmän ilmeisiä.

Ilmeiset syyt liittyvät Miina Sillanpään monella tavalla kunnioitettavaan uraan kansalaisyhteiskunnassa ja valtiopäivillä.

Ei ole epäilystä, etteikö hän olisi teoillaan ja sanoillaan ansainnut piikakenraalin tittelinsä, talousneuvoksen arvonimensä, muistomerkkinsä ja muistosäätiönsä. Olisi itse asiassa hämmästyttävää, jos sosialidemokraattinen työväenliike ei olisi muistanut edusnaistaan niin kuin on muistanut.

Edellä olevalla en tietenkään tarkoita, etteikö Sillanpäällä olisi myös muita kuin sosialidemokraattisia ystäviä. Pikemminkin hänen kannatuksensa ja vaikutusvaltansa ulottuivat laajalti puoluerajojen ulkopuolelle.

Lukuisat historiikit kertovat hänen roolistaan sillanrakentajana. Esimerkiksi alun perin ei ollut itsestään selvää, että työväenluokan ja keskiluokan naiset löytäisivät eduskunnassa yhteisen sävelen, mutta osaltaan Sillanpää oli tuotakin orkesteria rakentamassa alusta alkaen.

Samaten kenelläkään täällä ei ole epäselvää, etteikö Sillanpäällä ollut keskeinen rooli kansalaisyhteiskunnassa lasten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä vanhusten aseman tukemisessa. Merkittävältä osaltaan hänen ensikotien hyväksi tekemänsä työn perintö kulkee Ensi- ja turvakotien liiton lävitse ja kautta.

Hän myös ymmärsi, etteivät ajatukset toteudu ilman rahaa. Sillanpää olikin tunnettu rahankerääjä, oman arvionsa mukaan Suomen suurin kerjäläinen, joka osasi rahan keräämisen ja kanavoimisen taidon.

Työn jäljet näkyvät. Tämän päivän ensi- ja turvakodit ovat nykykielellä sosiaalinen innovaatio, jossa selkeästi määritellyt tehtävät ja rakenteet on yhdistetty toisiinsa mielekkäällä tavalla. Se on yksi niistä asioista, joissa poliittinen tahto ja ihmisten tarpeet kohtaavat hyvin ja jossa kansalaisjärjestöllä on luonteva rooli palvelutuottajana.

Ensi- ja turvakodeilla on myös vakiintunut paikkansa suomalaisessa palvelujärjestelmässä – joskin julkisella vallalla on ollut vuosien mittaan vaikeuksia löytää sille kestävä rahoitusta. Nykyisinkin ensi- ja turvakodit joutuvat Sillanpään hengessä kerjäämään varoja eduskunnan joulurahoista. Tämä osaltaan osoittaa haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja perheiden palvelujen epävarman aseman 2010-luvun Suomessa.

Arvoisat kuulijat

Tämä kaikki on ilmeistä ja todennäköisesti kaikkien täällä olevien yleisesti jakamaa tietoa ja ymmärrystä.

Väittäisin kuitenkin, että Sillanpäästä on syytä juhlistaa myös muista, vähemmän ilmeisistä syistä. Näistä syistä ensimmäistä on jo vähän sivuttu edellä opiskelijoita koskevan huomautuksen yhteydessä. Se on suomalaisten kollektiivinen muisti.

Analyttiselta kantilta kollektiivinen muisti on melkoinen veijari. Muistaminen on lähtökohtaisesti yksilöllistä tai arkistoihin perustuvaa. Kullakin meistä on omat muistomme. Kuitenkin jos asiaa systemaattisemmin tarkastellaan, havaitaan, että muistaminen on kollektiivinen prosessi, johon liittyy sekä yhdessä muistelemista että muistin valikoitumista.

Vain harva täällä tänään olevista on henkilökohtaisesti kärtellyt Miina Sillanpäästä. Useimmat meistä ovat yhden kättelyn päässä, eli olemme kätelleet jotakuta, joka on kärtellyt Sillanpäästä. Loput ovat korkeintaan kahden kättelyn päässä – tai ainakin olemme tämän tilaisuuden jälkeen. Meillä kaikilla on kuitenkin muistoja Miina Sillanpäästä, koska olemme muistelleet häntä yhdessä.

Oma aiheensa on, mitä me muistelemme hänestä. Voi hyvinkin olla, että elämäänsä meidän kanssamme muisteleva Sillanpää ei vaivatta tunnistaisi sitä Sillanpäästä, josta me tänään puhumme.

Välttämättä Sillanpää ei kuitenkaan olisi enemmän oikeassa kuin me tänään. Keskeistä kollektiivisessa muistelussa on nimittäin olennaisimman siivilöiminen kaikesta siitä, mitä Sillanpää elämänsä aikana teki. Tämä muistelussa tapahtuva valikoiminen tuottaa sen, minkä muistamme ja mitä viidenkymmenen vuoden päästä Sillanpäästä muistetaan.

Samalla muistelemalla häntä yhdessä me ylläpidämme elävänä suomalaisten ymmärrystä omasta sosiaalishistoriastamme. Kuten edellä mainittu esimerkki opiskelijoista osoittaa, suomalaiset suvut ovat turhan paljon jo unohtaneet perheidensä historiaa. Samaa ei tarvitse tapahtua hyvinvointivaltion pioneereille ja suomalaiselle sosiaalishistorialle.

Toiseksi ihmisten elämä ei ole ainoastaan konkreettisia tekoja, yhdistysten perustamista ja eduskuntatyötä. Se on myös yhtä ihmistä suurempien ideoiden omaksumista ja levittämistä.

Sillanpää on osaltaan esimerkki sosialidemokraattisen idean omaksumisesta. Hänen aktiivisuutensa ei olisi muuntunut suomalaista yhteiskuntaa muuttaneiksi teoiksi, jollei hänellä olisi ollut tukenaan sosialidemokraattisen työväenliikkeen ideaa ja sen varaan rakentunutta organisaatiota. Tässä mielessä hän oli kansanliikkeen tuote, ja kansanliikkeen takana oli sen jäseniä suurempia ajatuksia.

Samalla Sillanpää itse tuotti itseään suurempia ajatuksia. Samalla tavalla kuin lapset, myös ideat syntyvät ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, kun aika on oikea. Kun aika on väärä, ei synny lapsia eikä ideoita, vaikka kuinka harjoittelisi. Sillanpää oli oikeaan aikaan liikkeellä oikeiden ajatusten kanssa.

Hänen lapsien ja naisten hyväksi tekemän työn vaikutukset eivät rajaudu niihin yhdistyksiin, joiden parissa hän työskenteli. Hän ajatuksensa muuttivat suomalaisen yhteiskunnan yleisempää ymmärrystä siitä, mikä on lapsen asema ja naisen paikka yhteiskunnassa. Hän oli osaltaan nostamassa sosiaalipolitiikkaa ulko- ja talouspolitiikan rinnalle myös eduskunnassa.

Kolmanneksi Sillanpään oma elämä resonoi suomalaisen yhteiskunnan kehitystä. Sillanpään oma elämänsä kohdusta hautaan kulki käsi kädessä suomalaisen yhteiskunnan *vakiintumisen* kanssa. Alleviivaan tässä sanaa yhteiskunta.

Suomalaisen yhteiskunnan historia ei ole sama asia kuin valtiollisen Suomen rakentamisen historia, jota ryhmittävät itsenäisyysjulistus, sodat, ulkopolitiikka ja puolueiden kamppailu poliittisesta vallasta. Suomalaisen yhteiskunnan historiaa ryhmittää enemmänkin väestö-, elinkeino- ja kaupunkirakenteen muutos, sukupuolten ja luokkien asemien määrittely ja kielikysymykset.

Nämä kaksi eivät kehittyneet samaa tahtia. Voidaan itse asiassa väittää, että Suomi rakentui valtiona ensin ja vasta myöhemmin – 1930-luvulta eteenpäin – Suomi vakiintui myös yhtenä, jaettuna yhteiskuntana.

Sillanpään oma elämänmatka yhteiskunnan reunamilta sen ytimeen on monella tapaa samansuuntainen ja -aikainen suomalaisen yhteiskunnan kehityksen kanssa. Sillanpää teki melkoisen luokkaretken, mutta samalla matkalla oli samaan aikaan myös suurin osa Suomen kansasta. Tuon polun päässä oli Suomi vakiintuneena yhteiskuntana.

Arvoisat kuulijat

Sillanpäällä on Suomessa myös kuoleman jälkeinen elämä. Hän kuoli olympiavuonna 1952, joka oli käännekohta suomalaisen hyvinvointivaltion kehityksessä. Suomessa oli toki saatu aikaan sosiaalipoliittisia reformeja jo sotien välisen ensimmäisen tasavallan aikana ja heti toisen maailmansodan jälkeen, jolloin sodan sekä konkreettiset että symboliset haavat ja sodanjälkeisten vuosien suuret ikäluokat pakottivat tai velvoittivat nopeisiin uudistuksiin. Kuitenkin vasta 1950-luvun jälkeen siirryttiin hyvinvointivaltion rakentamisen vaiheeseen.

Kansainvälisessä tieteellisessä kirjallisuudessa ulkomaalaisia tutkijoita vaivannut ongelma on, miksi Suomi ei ajautunut Kreikan tielle 1940-lopulla. Tuolloinhan idän ja lännen väliin jääneessä Kreikassa oli voimakkaita ristiriitoja, jotka muuntuivat sitten sisällissodaksi ja epävakaaaksi ajaksi,

joka ulottui 1970-luvulle saakka. Kaiken järjen mukaan Suomelle olisi pitänyt käydä samoin. Meilläkin oli vahva, maan omaan etupiiriinsä määrittänyt naapuri ja sisäpoliittiset jännitteet.

Vastaus on, että yhteistoimintahakuiset poliitikot, heidän joukossaan Miina Sillanpää, rakensivat sotien välisenä aikana ja sotavuosina sekä osin myös ns. vaaran vuosina, sellaisen ristiriitojen hallinnan perustan, joka kantoi Suomen hankalien aikojen lävitse. Tämä ristiriitojen hallinnan kulttuuri mahdollisti hyvinvointivaltion rakentamisen.

Ilman hyvää perustusta ei voi rakentaa taloa eikä hyvinvointivaltiota. Kummassakaan tapauksessa perustaa ei voi tehdä yksin, vaan se rakentuu yhteistyössä, vaikka väliin yksityiskohdista kinastellen. Tämä perustaa koskeva yhteisymmärrys on Sillanpään ikäluokan tärkeä perintö sodanjälkeisten vuosikymmenten suomalaisille. Se on myös perintö, jonka arvon myös nykyinen poliitikkosukupolvi hyvin ymmärtää.

Arvoisat kuulijat

Menneitä ihmisiä ei voi muistella liian usein. He ovat osa sitä tapahtumien ja ajatusten ketjuja, joka tekee meistä sitä mitä olemme. Heidän tulevaisuutensa on ollut meidän historiaamme. Samalla tavalla meidän nykyhetkemme on tulevien sukupolvien historiaa.

Ei ole vailla merkitystä se, kuinka tulevat polvet ajallaan meidät muistavat, kun Sillanpää täyttää 200 vuotta ja tämänkin tilaisuuden asiakirjoja kaivellaan arkistojen kätköistä. Sillä isommassa kuvassa ja loppujen lopuksi 150 vuotta ei ole kovin pitkä aika, eikä sitä ole myöskään 200 vuotta.

Onnittelut siis 150-vuotiaalle Miina Sillanpäälle ja hyvää matkaa meille kaikille ja tuleville sukupolville kohti Sillanpään 200-vuotispäiviä. Ne ovat jo kulman takana.